

Mimarlıkta Ahşap

Ersel GÜRSEL

Mimar

Zaman ötesi bir yapı malzemesi ahşap her çağda ve her toplumda ustaların elinde, biçimlenen ve günümüze kadar ulaşan, geniş bir kullanım alanına sahip doğal bir yapı malzemesidir.

Her toplumda, ancak ustalarıyla var olmuş bu malzemenin dışavurumculuğu, sadeliği ve özgürlüğü altında bütünleşen gizi, çeşitli örneklerinde görülebilen ortak özellikleridir. Eskiler bir zenginlik göstergesi olarak ahşap yapılarında gizlemeyi hiç düşünmemişlerdir. Bu sayede bizler ahşap ustalarının geleneğini bugün de görme ve tanıma olanağını bulabiliyoruz. Çoğumuzun yakın çevresinde tanıştığı ahşabın verdiği tadı başka hangi yapı malzemesinde bulabiliriz?

Club Maris'den detay

Ülkemizde, artizanal düzeyde kullanım alanı çok yaygın olan bu yapı malzemesi yalın ve masif şekliyle sınırlı alanlarda kullanıldığından, çağdaş yapı teknolojisi ile ahşap arasındaki ilişki henüz kurulamamıştır diyebiliriz.

Günümüzde yeniden farkedilen ahşabı sadece geleneksel bir yapı malzemesi olarak görmek de doğru değildir. Ekolojik çevre ve doğal değerlere cevap veren bu organik malzeme üzerine fiziki ve kimyasal işlemler yapıldığında, kullanım alanı çok daha genişleyerek çağdaş bir yapı malzemesi olarak kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Ahşabın yapı malzemesi olarak kullanımından vazgeçilmesinde ve hatta geleneğin ortadan kalkmasında, bu malzemenin üretimindeki güçlükler ve maliyetinin yüksek oluşundan söz edilebilir. Örneğin ahşap geleneğinin çok eski ve köklü olduğu bir ülke olan Finlandiya'da bile bu malzemenin İkinci Dünya Savaşı sonrasında kullanımının terkedildiği ve hatta yasaklandığı da bilinmektedir. 4 yıl kadar önce Finli bir mimar "Finlandiya'da ahşap yeniden keşfedildi" diyordu.

Türkiye'deki yapı üretiminde bu malzeme, münferit uygulamalar dışında mimarimize istenilen düzeyde girememiştir. Eskiden yapının taşıyıcı sistemini oluşturan ana yapı kaplama malzemesi olarak kullanılmış iken, günümüzde ise dekoratif bir malzeme olarak sınırlı bir alanda kalmıştır. Bugün bu malzemeye talep ancak bireysel ilişkilerle oluşmakta, gelir düzeyi yüksek kişilerin, biraz da nostaljik hevesleri için kullanılan bir malzeme konumundadır.

İstanbul'da yapılan bir toplantıda Finli mimar Asko Takala, bu malzemenin çağdaş kullanımı için şu noktalara dikkati çekmişti. "Ahşap geleneksel yöntemlere göre kullanan da var, geleneksel atmosferi kullanan da. En zor olanı, mimarların ahşabın gereklilerini unutmaları ya da bilmemeleri... Yeni çözümler sunarken ne yaptığınızı bilmelisiniz! Hem bir mimar olarak, mimar gibi, hem de onun içinde yaşayacak, çalışacak bir kullanıcı gibi düşünmelisiniz."

Ahşap, mimarlara tasarlama sürecinde, bir araç ve aynı zamanda yol göstericidir. Önceleri öğretici bir araç bu yapı malzemesi

Club Maris. Duvar Yüzeyi Üzerinde Konsol Döşeme Konstrüksiyonu. (Açıklık 2,50 m.)

Club Maris. Duvar Yüzeyi Üzerinde Konsol Döşeme Konstrüksiyonu. (Açıklık 2,50 m.)

İstanbul Cennet Bahçesi Sosyal Tesisi. Çelik Konstrüksiyon Üzeri Ahşap Kaplama

sonraları mimarlara yenilikler peşinde koşma olanağı da verebilir. Resim ve heykel olduğu gibi, yapılarında ahşabı kullanan mimarların düşüncelerini okuyabilmek mümkündür. Bir mimar ahşabı kullanarak bir strüktür oluşturduğunda olası riskleri de göze alır. Bu malzemenin olanakları aynı zamanda tasarımcının düşüncelerini geliştirmek için bir fırsat olarak da görülebilir. Bir yapıda ahşap kullanılarak oluşturulan strüktürü izlemek, malzemenin masif veya yapıştırma olarak kullanılması ile mümkündür. Ahşabın doku, yoğunluk ve teknik taşıyıcı özellikleri farklılıklar gösterir. Tüm türlerin benzer tek özelliği ahşabın organik canlı yaşayan bir malzeme olmasıdır. Deneyimli ustalar malzemeyi işlerken ahşabın huylusunu, huysuzunu anırlar. Tasarımcıların bu malzemeyi çok iyi bilmeleri gerekir. Ustaların elinde uysallaşan bu malzeme, öyle ki mimarın ahşabın tanıyan ustalara bağımlılığını da artırır.

Bugün tartışılan konu: "Bu geleneksel malzemenin gizini kaybetmeden kullanma alanının genişletilmesi nasıl gerçekleşebilir? Bir diğer deyişle; evrensel bir yapı malzemesi olan ahşabın inşaat sektöründe çağdaş kullanıma dönüşümünün geç kalınmış olmakla birlikte konu nasıl ve ne şekilde sağlanabilir?"

Çevresel yarar ve ekolojik denge yapısı yüksek, yani aradığımız çağdaş bir malzeme özelliğini taşımaktadır. Çünkü inşaat sanayinde kullanılacak ahşabın üretim alanlarının plansız ve kontrol edilemeyen konumları bu malzemenin standart dışı ve norm oluşturamaması, bu nitelikleri ile de inşaat mühendislerinin gündeminden düşmesine neden olmuş, bu nedenle ülkemizde yapı teknolojisindeki gelişmelerin paralelinde bu malzeme neden gelişme olanağı bulamamıştır?

Doğada insanla mimari arasında sıkı bir işbirliği, ahşabın mimari yapının önemli bir ögesi olduğunda, bu ilişki kendiliğinden kurulmaktadır. Denilebilir ki ahşap, insanlarla doğrudan ilişki kuran tek yapı malzemesidir. 20 yy'da yapılmış olan hataların en büyüğü, teknolojiye bağımlı yaratıcılığın, mimarın işiyle ve malzemesiyle olan duygusal ilişkisini koparmasıdır.

Tasarımda çoğu zaman işlevselliğin ağırlık kazanması, yapının nasıl etki bırakacağından daha önemli olmuştur. Ekolojik sorunlar, yaşanabilir insan çevresi istekleri ve mimarların yeni form arayışları gibi eğilimler, kısmen de olsa, ahşabı kullanarak oluşturulan bir strüktür işlevselliği oluşturduğu teknolojiye bağımlı monotonluğa bir başkaldırı, olmasını sağlayabilir.

Diğer taraftan, inşaat şirketleri ve yatırımcılar da, yatırım maliyetini düşüren ucuz sistem arayışlarını sürdürmektedirler. Doğal gelişim süresi içinde sadece mimarların yeni form ve strüktür arayışları, bu malzemenin yeniden değerlendirilmesi için yeterli olmamaktadır. Sadece mimarların

Queen Ada Otelin Bodrum. Açık Bar Üstü Örtü Sistemi (5,5x8 m.)

Queen Ada Otelin. Koridor Üstü Ahşap Örtü

Queen Ada Otelin Bodrum. Ahşap Çatı Konstrüksiyonundan detay

Darüşşafaka Spor Tesisi Kapalı Yüzme Havuzu ve Tesisat Detayı (17,5x3,5 m.)

değil, mühendislerin ve inşaat sektörünün belirleyicisi durumunda olan yatırımcıların da bu malzemeyi benimsemesi ve malzemenin özünü kaybetmeksizin geliştirilen bir teknoloji, ancak ahşabın kullanım alanını genişletebilir.

Geleneksel mimaride temel yapı -malzemelerinden biri olan ahşabın, bugün de yapının taşıyıcı sisteminde de kullanılmasının sürdürülmesi konusunda ısrarcı olmak ne derece doğrudur? Genelde yapının taşıyıcı sistemini oluşturan strüktürün dışında da örneğin örtü, panel veya kaplama elemanı mekanın belirleyicisi temel malzeme olarak kullanılması yaygınlaştırılması yararlı olacağı inancımı taşımaktayım.

Enternasyonal platformda, mimarların özgür ve sınırsız tasarımlarına, çağımızın hızlı yaşamına ve üretim gereksinmesine cevap veren, yapı teknolojisindeki gelişmeler, örneğin, çelik ve alüminyum gibi malzemelerin sağladığı olanaklar, ne yazık ki, uzun süredir, ahşabın üstünlüğünü elinden almıştır. Şunu unutmamak gerekir ki mimarın mekan tasarımı ve kurgularındaki form arayışları ve eğilimlerindeki özgür davranışları ancak bu malzemeyi kullanarak oluşturmaları mümkündür. Mevcut teknik sorunların çözümleri, üretimlerin paralelinde her zaman bulunabilir.

Yenilikler arayışı ve disiplinlerin sınırladığı tasarım olanaklar, çoğu zaman, mimarların geçmişle bütünleşmede ve kopya etmede endişe ve korku yaşamalarına neden olmaktadır. Sanırım önemli olan geleneğin günümüzdeki algılama yorumlama düşüncesini oluşturmak gerekir.

Aynı malzemeyi kullanarak farklı yapılar oluşturmak mimarların elindedir, ve mimarlık tarihi bu örneklerle doludur.

Benzer olmaktan korkmamak gerekir. •

Otel Palmira, Türkbükü

Otel Turquaz Manavgat, açık bar üstü ahşap örtü

Dere Üstü Çubuk Ahşap Konstrüksiyonlu Yaya Köprüsü, Türkbükü